

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Zeruya Shalev
Destin

Traducere din ebraică și note de
IOANA PETRIDEAN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Marilena Brînzan
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Artprint

ZERUYA SHALEV

GORAL

Copyright by Zeruya Shalev, 2021

Published by arrangement with

The Institute for the Translation of Hebrew Literature.

All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2023, pentru prezenta versiune
în limba română.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SHALEV, ZERUYA

Destin / Zeruya Shalev; trad. din ebraică și note

de Ioana Petridean. – București: Humanitas Fiction, 2023

ISBN 978-606-097-197-9

I. Petridean, Ioana (trad.; note)

821.411.16

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021 / 408 83 50, fax 021 / 408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

În memoria lui Reuven Katz

CAPITOLUL 1
Sunt eu, Rahel

Stă nemișcată în fața ușii închise. Ce rost are să apese butonul soneriei sau să bată? Mama lui a observat-o deja. Simte o umbră de mișcare în spatele ferestrei de la bucătărie, discretă asemenea unei fluturări de pleoapă. Într-o oală uriașă fierbe ceva pe foc, iar în spatele oalei se ascunde chiar femeia aceasta scundă, care ține în mână o lingură de lemn. Gătește ciorbă de linte, iar aburii țâșnesc afară pe fereastră, îi umezesc fața și-i îmbăcșesc părul. Oare gătește pentru scumpul ei fiu? Oare el este aici?

— Sonia, deschide ușa! strigă ea către oala de pe foc, după care adaugă, chiar dacă nu e nevoie, sunt eu, Rahel.

I se pare că o aude pe soacra ei chibzuind, o umbră lovind o altă umbră. Oare va îndrăzni s-o ignore, după ce că aproape și-a dat viața pentru a ajunge aici?

În zilele acelea, până și lui Dumnezeu îi era teamă să intre în Ierusalimul asediat. Grupuri de femei arabe pândeau la marginea drumului, atacând autobuzele care treceau pe acolo. Prietenii ei din Tel Aviv încercaseră s-o împiedice să plece, însă ea nu renunțase. Asta e sinucidere curată, îi repetau ei încontinuu, dar nu avea de ales. Îi trimisese scrisoare după scrisoare, dar el nu-i răspunsese nici măcar o singură dată.

— Sonia, trebuie să-l văd pe Manu! a încercat ea din nou. Am venit de la Tel Aviv special pentru asta. Îmi fac griji pentru el, nu înțeleg ce s-a întâmplat. E aici, acasă?

Aburii îi învăluie trupul, făcând-o să semene cu un duh ieșit din lampă, ce pare că se va topi în curând, lăsând în urmă doar un ochi de apă, pe care soacra ei îl va spulbera dintr-o mișcare, în timp ce va coborî treptele. Uitase deja cât de sâcâitor e soarele ierusalemite al primelor hamsinuri de primăvară, arzând acum chiar deasupra capului ei.

— Sonia, îmi e sete! strigă ea, agățându-se cu degetele de pervazul ferestrei. Îmi dai, te rog, o cană cu apă?

La prima ei vizită în casa aceasta, cu aproximativ patru ani în urmă, o găsisse pe femeia asta, al cărei trup era înveșmântat într-o rochie decolorată, stând chiar aici, în capul scării, și golind fără să clipească un ibric cu apă fiartă peste copiii din cartier, care îi furau fructele din moșmonul japonez. Își deschiesse câțiva din nasturii rochiei roșii cu flori galbene, pe care o îmbrăcase dinadins pentru acea întâlnire, și rămăsese în capătul scării, privindu-i pe copiii care o zbughiseră, urlând, în timp ce un zâmbet strâmb i se crispase pe buze. Aceasta nu poate fi mama lui Manu, și-a zis ea, dând să facă imediat cale înapoi, se pare că am nimerit la o altă casă, fiindcă toate se aseamănă atât de mult între ele, dar chiar în clipa aceea a ieșit el, palid și stânjenit, ocărând-o în șoaptă pe femeia îmbrăcată în rochie roșie. Întotdeauna a fost atent la maniere și obiceiuri, până când s-a ridicat într-o bună zi și a plecat fără să-și ia rămas-bun, fără să lase măcar o scrisoare.

Acum, din cine știe ce motiv, fructele sunt încă verzi, și nici un suflet nu se atinge de ele, cu excepția câtorva viespi. Foarte curând vor fi însă coapte și se vor găsi cu siguranță mușterii în orașul asediat, doar că de data asta apa e raționalizată și nu-și va mai permite nimeni s-o risipească. Cum va reuși oare mama lui să-i țină la distanță pe micii tâlhari în primăvara asta? Cu pietre? Și cum va reuși oare s-o țină pe ea la distanță? Cea care i-a furat cel mai prețios dintre fructe?

Aude un scârțâit ușor venind dinspre prispă și se întoarce spre boilerul instalat chiar acolo, în spatele ei, un fel de cazan mare de apă, confecționat din metal. Oare bătrâna se ascunde în spatele lui? Arabii au închis conductele de alimentare cu apă ale orașului, îi povestea ea într-una dintre scrisori, așa că am fost nevoită să-mi instalez un cazan pe prispă, pentru situații de urgență. Presar pe el firimituri de pâine, iar păsările vin și le ciugulesc. În funcție de sunetul pe care-l face ciocănitul lor în pereții de metal, îmi dau seama câtă apă a mai rămas.

— Ești înăuntru, Sonia? mai încearcă ea o dată. Deschide-mi numai o secundă, nu stau mult, trebuie să mă întorc la Tel Aviv.

Dar ce nu i-a spus atunci, încercând să-i înmoaie inima, pentru ca în cele din urmă să audă zgomot de pași grei și târșâiți îndreptându-se spre ușă, și cheia răsucindu-se fără zgomot în broască. Iată-i fața buhăită, părul unsuros, ochii negri, suspicioși. Mama lui n-o plăcuse niciodată. Oare se teme că e prea frumoasă și prea curtată, oare crede că-i va frânge inima mult iubitului ei mezin?

Dar se înșală. El este cel care a plecat pe nepusă masă, fără să spună un cuvânt. El este cel care nu răspunde la scrisori. Și-a plănuit evadarea în secret, iar ea, în naivitatea ei, n-a bănuț absolut nimic. Știa că era trist, știa că agonizează, dar nu-i trecuse nici o clipă prin minte că ar putea dispărea complet din viața ei.

— De ce ai venit aici? Ce vrei? o întreabă mama lui, cu un pronunțat accent polonez, care nu s-a estompat, în ciuda faptului că trecuseră zeci de ani de când veniseră aici din Varșovia.

El se rușinează din pricina accentului ei, a greșelilor de pronunție la care se încăpățânează să nu renunțe. Ebraica

lui e elegantă și rafinată. Preț de o clipă, se teme că n-o va mai auzi niciodată.

— Ce vreau? repetă ea întrebarea. Vreau să-l văd pe Manu. E aici?

Și aproape adaugă, și să mănânc ciorbă, asta mai vreau, pentru că mirosul a făcut-o să-și dea seama cât îi era de foame, simțind că mai avea puțin și o să cadă din picioare.

— Nu poți să-l vezi, decretează soacra cu satisfacție. E bolnav. Mi-a spus că, dacă vii cumva aici, să nu-ți permit sub nici o formă să intri în casă.

În spatele ei se căsca spre ea camera aceea mare, întunecoasă ca o peșteră, în care se afla patul lui, așezat lângă ferestra ale cărei storuri erau trase, iar Rahel a mijit ochii, oare va reuși să surprindă vreă mișcare pe sub așternuturi? Oare pata aceea de pe pernă e urma lăsată de capul său?

— E bolnav? Ce are? a întreat cu vocea frântă, ținându-se de tocul ușii, iar mama lui i-a răspuns, pierzându-și răbdarea:

— Rahel, întoarce-te la Tel Aviv și nu mai veni aici niciodată; el nu poate să te vadă!

Oare a spus atunci că nu poate, sau că nu vrea? Brusc simte că trebuie să-și amintească întocmai acest detaliu, chiar în clipa aceasta, în timp ce se pregătește pentru întâlnirea mult așteptată. El nu poate, sau nu vrea s-o vadă? Dar întrebarea care o neliniștește deodată mai mult este de ce nu i-a dat un brânci temnicerei și n-a dat buzna în camera lui? Doar era mult mai tânără și mai puternică decât ea, așa că ar fi putut s-o îndepărteze fără prea mare efort și să se năpustească spre patul lui. Dacă ar fi reușit să ajungă lângă patul lui, să-i vorbească, poate că l-ar fi convins să se răzgândească, poate că sentința ar fi fost alta.

Pentru că, într-adevăr, nu l-a mai văzut de atunci, de aproape șaptezeci de ani, cu excepția acelei dăți în care se

întâlniseră câteva luni mai târziu, în clădirea rabinatului, când avusese grijă să stea departe de ea și să nu privească deloc în direcția ei, iar imediat după încheierea ceremoniei umiltoare, când ceruse să-i adreseze câteva cuvinte de despărțire, îi întorsese spatele și se îndepărtase cu pași repezi, în timp ce ea rămăsese încremenită în locul în care se căsătoriseră, și abia în clipa aceea a devenit conștientă de data în care se aflau, a douăsprezecea zi a lunii Av, anul 5768, exact la un an de la data la care se căsătoriseră.

Atât de multe visuri fuseseră spulberate în anul acela, din atât de multe începuturi nu mai rămăsese nici praf; iar acum oftează adânc, în timp ce spală prune reci pentru musafira ei, care e deja în întârziere. Telefonase în urmă cu o oră, iar în clipa în care îi auzise vocea se temuse că sunase pentru a anula totul. Abia atunci și-a dat seama cât de mult aștepta de fapt această întâlnire, care aproape că-i fusese impusă și pe care încercase din toate puterile s-o împiedice.

Dar nu, nu pentru a anula întâlnirea o sunase Atara, fiica lui Manu, ci pentru a o anunța că va întârzia puțin din pricina traficului, iar Rahel, care ședea încordată pe canapea, a mâncat singură toate prunele, una după cealaltă, iar acum spală încă trei, umplând din nou farfurioara pe care o golise.

Astăzi oamenii întârzie din pricina traficului, pe vremuri însă nici măcar nu erau siguri că vor ajunge la destinație, se gândește ea cu o ranchiună stârnită din senin, în clipa în care își aduce aminte de întoarcerea de la Ierusalim, din ziua aceea îngrozitoare. Zeci de călători înfricoșați se înghesuiseră în autobuz, stând ghemuiți și tremurând pe scaune de frica țițașilor arabi care pândeau la marginea drumului, și numai ea rămăsese cu spinarea dreaptă, așteptând glonțul care să străpungă fereastra de lângă ea și să-i spulbere țeasta. Era de ajuns un singur glonț ca s-o despartă de viața care atunci i se părea lipsită de speranță, chiar mai lipsită de speranță

decât moartea însăși. Nu știa ce o așteaptă după moarte, dar, după despărțirea de Manu, cu siguranță nu o mai aștepta nimic.

Însă tocmai atunci s-au îndurat de ei țintașii arabi. Nici măcar un singur glonț n-a fost tras asupra vehiculului, iar când autobuzul a ajuns întreg la Tel Aviv, a reușit cu greu să coboare din el. Ar fi vrut să se întoarcă la Ierusalim, să bată din nou la ușă, până i se va deschide, și s-o îmbrân-cească pe mama lui cu toată puterea. Cum sunase vocea ei? Idioată, precum cea a țăranului din fața porților judecății, despre care citise la un moment dat într-o poveste tristă. Dar nimeni nu știa când avea să vină următorul autobuz, iar în timp ce stătea acolo încremenită, s-a apropiat de ea un bărbat al cărui chip îi părea familiar, probabil că-l întâl-nise la un moment dat la una dintre întâlnirile secrete ale organizației subterane, și a întrebat-o dacă are nevoie de ajutor, iar ea, care era și timidă, și mândră, a scuturat din cap, însă imediat după aceea a leșinat, prăbușindu-se pe asfaltul fierbinte, moment în care el a luat-o în brațe și nu i-a mai dat drumul.

Așa a vrut destinul. Nu exista altă cale, nici către Ierusa-lim, nici către inima lui ferecată. Drumul ei Burma¹ n-a fost compromis, și poate că e bine așa, nu va ști niciodată. Nu are nici un rost să-și amintească despre toate astea acum, după șaptezeci de ani, și nici nu i-ar fi trecut prin minte s-o facă, dacă n-ar fi fost musafira aceasta care întârzie și care a luat-o prin surprindere la teatru, în urmă cu câteva luni.

O femeie străină se apropiase de ea în pauză, în timp ce stătea la o coadă lungă, așteptându-și rândul la toaletă, iar

1. Drum construit în perioada asediului Ierusalimului, în 1948, care lega orașul de kibbutzul Hulda și numit astfel după celebrul drum Burma, care lega sudul Chinei de Burma, actualmente Myanmar, în timpul celui de-Al Doilea Război Sino-Japonez.

în clipa în care se prezentase, plină de entuziasm, momentul păruse a fi o continuare complet neașteptată a piesei de pe scenă. Cum m-ai recunoscut? ar fi vrut să întrebe, surprinsă și deranjată. De unde știai despre mine? Ea nu le povestise copiilor ei absolut nimic despre această primă căsătorie, o căsnicie acră, din care, după numai un an, se alesese praful.

— Ești Rahel, nu-i așa? o întrebase femeia, aproape implorând-o. Eu sunt Atara Rubin, fiica lui Manu. Sunt atât de fericită că te-am găsit.

Îi spusese Manu, nu Menahem, nici profesor Rubin, ca și cum ar fi văzut-o ca făcând parte din cercul îngust al familiei, iar Rahel a măsurat-o din priviri, uluită de absurditatea gândului că femeia aceasta necunoscută ar fi putut să fie fiica ei.

Era înaltă și subțire, la fel ca el. Părea tânără, mult mai tânără decât copiii ei. Îți lăsa impresia că venise pe lume când tatăl ei era deja bătrân, dar poate că hainele și părul erau cele care îi dădeau un aer tineresc. Bucle lungi, negre și sălbatic, blugi strâmți, bocanci în picioare, deși în jurul ochilor mari și negri începuseră să se formeze nu tocmai puține încrețituri. Ochi negri precum cei ai bunicii ei, care scânteiaseră plini de cruzime în dimineața aceea, însă cei ai femeii din fața ei erau mult mai calzi.

— Condoleanțe, s-a grăbit să spună Rahel.

În urmă cu câteva luni, auzise la știri că el murise la vârsta de nouăzeci și unu de ani, sau poate că fusese un mic articol de ziar care vorbea despre moartea cercetătorului în neuroștiințe, dar fiica lui s-a grăbit să-i mulțumească și a întrebat-o:

— Ai fi de acord să-mi povestești despre el? Despre ce s-a întâmplat între voi doi?

Era ca și cum, odată cu dispariția lui, s-ar fi ridicat o barieră, iar Rahel a reușit cu greu să facă față zbuciumului sufletesc al acestei femei, trezindu-se că-și repetă iar și iar în